

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНА НАВЧАЛЬНО-НАУКОВА УСТАНОВА
“АКАДЕМІЯ ФІНАНСОВОГО УПРАВЛІННЯ”**

КРАУС Наталія Миколаївна

УДК 330.837:330.341.1

**ІНСТИТУЦІОНАЛІЗАЦІЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ЕКОНОМІКИ:
ГЛОБАЛЬНІ ТА НАЦІОНАЛЬНІ ТЕНДЕНЦІЇ**

08.00.01 – економічна теорія та історія економічної думки

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
доктора економічних наук

Київ – 2017

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано в Державній навчально-науковій установі “Академія фінансового управління”, м. Київ.

Науковий консультант: доктор економічних наук, професор, заслужений працівник освіти України
Леоненко Петро Михайлович,
ДННУ “Академія фінансового управління”,
Науково-дослідний фінансовий інститут,
завідувач відділу теорії економіки і фінансів.

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор
Осецький Валерій Леонідович,
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка
Міністерства освіти і науки України,
професор кафедри економічної теорії,
макро- і мікроекономіки;

доктор економічних наук, професор
Малий Іван Йосипович,
ДВНЗ “Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана”,
завідувач кафедри макроекономіки та
державного управління;

доктор економічних наук, професор
Зянько Віталій Володимирович,
Вінницький національний технічний університет
Міністерства освіти і науки України,
завідувач кафедри фінансів та
інноваційного менеджменту.

Захист відбудеться “14” квітня 2017 р. о 14 год. на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.853.01 Державної навчально-наукової установи “Академія фінансового управління” за адресою: 01014, м. Київ, бульв. Дружби народів, 38, к. 917.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Державної навчально-наукової установи “Академія фінансового управління” за адресою: 01014, м. Київ, бульв. Дружби народів, 38.

Автореферат розісланий “10” березня 2017 р.

**Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради**

Р. Л. Балакін

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Постіндустріальна епоха розвитку людських економічних взаємовідносин, що знаходиться під впливом глобальних викликів та інституціонально-структурних змін, характеризується новим інституційно-організаційним форматом. Даний формат покликаний посилити інноваційний розвиток і створити глобальний простір інновацій у результаті трансформації світ-системи. В глобалізованому світі XXI століття, вдале поєднання індустріального та постіндустріального способів виробництва вже визначило появу нового суспільно-технологічного способу виробництва, що базується на інтелектуально-інноваційному й інформаційно-технологічному укладі. Зрозуміло, що інституціональний і технологічний динамізм й усвідомлений вибір України щодо євроінтеграції та потреби формування нової генерації інтелектуальної еліти, значно активізували проблему наступності її соціально-економічного розвитку, визначивши потребу в його інноваційному векторі.

Досвід Південної Кореї, Японії, США, Німеччини, Швеції, Швейцарії, Сінгапуру, Фінляндії, Данії та Франції засвідчує, що в інституціональному відношенні формування інноваційної економіки пов'язане з появою нового методу координації зв'язків і взаємодій, гармонізацією й узгодженням інтересів на основі “твердих” правил, норм та високих цінностей соціуму, що, на жаль, є характерним для України лише фрагментально, епізодично і вибірково. З метою зміни ситуації на краще, варто при проведенні реформ та комплексної і системної модернізації опиратися на реалістичні уявлення про недостатню ефективність наявних інститутів розвитку, перспективність “нових” інститутів інноваційного розвитку, поведінку суб'єктів під час інституціонально-структурних перетворень, глибинні проблеми стратегії й тактики реформ, що перешкоджають становленню інституційного ладу національної економіки інноваційного типу. Реалії сьогодення переконливо засвідчують потребу у пізнанні інституціонального виміру інноваційної економіки, подоланні існуючих “інноваційних пауз”, “інституціонального вакууму” та усуненні інституціональної інерції формальних і неформальних норм. Проблема визначення інституціональних контурів сфери інновацій і інституціональної палітри національного інноваційного шляху саморозвитку та самоідентифікації в інноваційній світ-системі, зумовили активізацію досліджень у даному напрямі.

Перші спроби осмислення гносеологічних коренів інноваційної економіки простежуються у науковій спадщині таких видатних вчених, як Аристотель, Г. Гегель, Р. Декарт, І. Кант, Платон. Теоретичні підвалини сучасного наукового розуміння феномену інноваційної економіки визначили праці М. Вебера, Т. Веблена, В. Вернадського, Б. Гільдебранда, М. Кондратьєва, К. Маркса, А. Маршалла, Т. Мальтуса, Д. Рікардо, А. Сміта, М. Туган-Барановського та інших.

Фундаментальні і прикладні аспекти інституціонального контенту інноваційного розвитку, теоретико-методологічні засади інноваційних процесів та формування інноваційної економіки під впливом структурних трансформацій поглиблено вивчали протягом XX-го – початку XXI-го століття такі знані вчені-фундатори: Д. Белл, А. Грейф, Дж. Гелбрейт, П. Друкер, Г. Іцковіц, С. Кузнец, Р. Коуз, Г. Менш, Л. Мізес, Д. Норт, Р. Нельсон, К. Поланья, К. Перес, П. Ромер,

П. Сорокін, Е. Тоффлер, С. Вінтер, Ж. Фурастьє, К. Фрімен, Т. Хегерstrand, Г. Чесбро, Й. Шумпетер та інші.

Вагомий творчий доробок у дослідження і розв'язання наукової проблеми становлення інноваційної економіки в форматі інституціональних перетворень і трансформаційних зрушень, пошуку шляхів стимулювання інноваційної активності економіки, формування ефективної інноваційно-інвестиційної політики й інституціонального каркасу національної економіки інноваційного типу в контексті реформування, технологічної модернізації та глобальних зрушень і тенденцій, здійснили відомі науковці: О. Амоша, Г. Андрошук, Б. Андрушків, Ю. Бажал, В. Базилевич, О. Білорус, В. Білоцерківець, З. Варналій, В. Геєць, А. Гриценко, В. Дементьєв, М. Диба, Я. Жаліло, Ю. Зайцев, А. Задоя, О. Завгородня, С. Захарін, В. Зянько, С. Ілляшенко, О. Івашина, Г. Клейнер, П. Леоненко, В. Липов, В. Макаров, І. Малий, І. Мазур, А. Маслов, О. Москаленко, О. Носова, Р. Нурєєв, Б. Одягайло, В. Осецький, Ю. Пахомов, В. Полтерович, А. Покритан, В. Решетило, В. Савчук, В. Сизоненко, А. Ткач, В. Тарасевич, Л. Федулова, А. Чухно, П. Юхименко, Ю. Яковець, В. Якубенко та інші. Фінансово-економічним аспектам цієї проблематики присвячені праці Р. Балакіна, С. Гасанова, О. Гаврилюка, С. Голубки, Т. Єфименко, О. Іваницької, В. Кудряшова, Ю. Коваленко, В. Козюка, С. Лондара, О. Любіча, Г. П'ятаченка, А. Соколовської, В. Соболева та інших.

Незважаючи на активне вивчення закордонними й українськими вченими інституціонально-структурних трансформацій інноваційної сфери та глибинність пізнання ними даного процесу, все ж варто зазначити, що чимало питань досі залишаються невирішеними і дискусійними, а саме: спостерігається недостатній ступінь розробки теоретико-методологічних підходів до проблеми становлення інноваційної економіки, з одного боку, результатів такого дослідження для інституціонального забезпечення інноваційного розвитку – з іншого; простежується деяка термінологічна нечіткість категоріального ряду з досліджуваної проблеми, що призводить на практиці до появи конфлікту інтересів на всіх рівнях агрегації та перешкоджає ідентифікації проблем і стратегії інноваційного розвитку; відсутні напрацювання системних й цілеспрямованих заходів і регуляторів щодо обґрунтованого та послідовного становлення інноваційної економіки.

Досить спірними є питання про інституціональні детермінанти, рушійні сили розвитку інноваційної економіки, інноваційну глокалізацію економіки України в контексті інноваційної глобалізації. Залишається нерозробленими та науково-дискусійними низка теоретичних і практичних положень щодо унікального інституціонального дизайну інноваційного “портрету” національної інфраструктури країни. Отже, недостатній теоретичний рівень опрацювання проблеми інституціоналізації інноваційної економіки в глобалізованому світі, її актуальність і практична значущість обумовили вибір теми дисертаційної роботи, визначили її мету, структуру та відповідні наукові задачі.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційну роботу виконано відповідно до плану держбюджетних науково-дослідних робіт ДННУ “Академія фінансового управління” за темами: “Забезпечення стійкості державних фінансів та розширення фіскального простору економічних реформ” (номер держреєстрації 0112U003352) та “Управління інституційними змінами в

системі державних фінансів” (номер держреєстрації 0115U00933), в межах яких визначено привабливі умови розвитку інституту венчурного капіталу на інноваційних засадах. Дисертація пов’язана з науковими дослідженнями Полтавського національного технічного університету імені Юрія Кондратюка за темою “Формування інноваційних форм господарського механізму в Україні” (номер держреєстрації 0112U002319, 2012–2013 рр.), в якій безпосередньо дисертантом проаналізовано умови комерціалізації об’єктів інтелектуальної власності в інноваційній економіці; НДЕІ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України за темою “Гармонізація моделі розрахунку рівня тіньової економіки в розрізі видів економічної діяльності відповідно до оновлених міжнародних стандартів у сфері статистики національних рахунків (СНР-2008 та КВЕД-2010)” (номер держреєстрації 0114U004260, 2014 р.), в межах якої автором здійснено розрахунок рівня тіньової економіки за монетарним методом та виявлено, що тіньові “бізнес-ангели” мають значні фінансові ресурси, які можна було б інвестувати в ризикове підприємництво; Наукового журналу “Економіка і фінанси” за темами: “Формування та вдосконалення механізму сталого розвитку економічних систем” (номер держреєстрації 0114U006192, 2014–2019 рр.), в якій науковцем виокремлено сім інноваційно-орієнтованих інститутів у технологічній складовій економіки інноваційного типу, “Формування механізму ефективного регулювання та управління економічною діяльністю підприємств” (номер держреєстрації 0113U007514, 2013–2018 рр.), в рамках якої розроблено механізм підтримки сектору корпоративних структур сфери інновацій.

Мета і задачі дослідження. *Метою дисертаційної роботи є розробка теоретико-методологічних засад інституціональної концептуалізації становлення інноваційної економіки і тенденцій її розвитку в світ-системі внаслідок динамічних глобальних перетворень, з’ясування національних особливостей і закономірностей становлення економіки інноваційного типу та визначення й надання обґрунтованих практичних заходів, інструментів і методів пришвидшення інноватизації економіки України в умовах інституціонально-структурних змін.*

Відповідно до мети дослідження, під час виконання дисертаційної роботи, були поставлені і вирішені наступні **задачі**:

- розкрити та систематизувати теоретико-методологічні підвалини досліджень інституціоналізації інноваційної економіки на основі аналізу наукових поглядів і творчого осмислення існуючих точок зору щодо даної проблеми;
- вдосконалити науковий інструментарій економічних категорій, за допомогою їх авторського тлумачення, з позиції теорії інституціоналізму;
- дослідити гносеологічні аспекти та антропологічний вимір інституціонального базису інноваційної економіки для обґрунтування основних положень її концепції;
- розкрити інституціонально-еволюційний контекст логіки просторово-часового формування інститутів інноваційного розвитку;
- вдосконалити теоретико-змістові засади парадигми інноваційної економіки на основі біфуркаційного розвитку й ціннісно-ментальної, креативно-пізнавальної людської діяльності та подати рекомендації до практичного їх втілення;
- ідентифікувати соціально-економічні та інституціональні умови становлення інноваційної економіки в умовах сучасної глобалізації;

- виявити особливості інституціонального вектору розвитку інноваційної інфраструктури економіки України під впливом глобалізаційних процесів;
- відстежити визначальні тенденції інституціональних змін технологічного способу виробництва індустріального і постіндустріального суспільств;
- провести порівняльний аналіз інституціонального устрою і ладу інноваційних економік постіндустріальних країн та конкретизувати можливості використання досвіду світових практик в Україні;
- з'ясувати закономірності функціонування інститутів венчурного інвестування в розвинутих країнах світу, з метою їх імпорту й подальшої імплантації в немонолітне інституціональне середовище України;
- оцінити вплив інноваційної глобалізації на інноваційну глокалізацію економіки України крізь призму інституціоналізації;
- дослідити особливості організації роботи інноваційних підприємств за процесами інноваційної діяльності;
- визначити інституціональні контури і закономірності становлення ринку інновацій в Україні;
- дослідити специфіку інституціонального забезпечення корпоратизації інноваційної економіки;
- здійснити інституціональну проекцію кластеризації економіки України на базі інноваційного хабу шляхом фрактально-фасеточного моделювання;
- визначити стратегічні пріоритети й траєкторію розвитку інституціональної архітектури економіки України інноваційного типу;
- здійснити процесно-просторове моделювання інституціонального забезпечення інноватизації національної економіки;
- розробити і обґрунтувати основні методи реформування економіки на інноваційних засадах та надати практичні рекомендації щодо підвищення інноваційної активності економіки України в умовах економічної модернізації.

Об'єктом дослідження є становлення і розвиток інноваційної економіки в сучасних умовах господарювання.

Предметом дослідження є інституціоналізація інноваційної економіки і траєкторія розвитку даної економіки в глобалізованому світі та національні тенденції, закономірності становлення економіки інноваційного типу на різних рівнях економічної агрегації під впливом інституціонально-структурних змін.

Методи дослідження. В основу дослідження покладено загальнонаукові та спеціальні методи пізнання: системно-структурний (дав можливість, з одного боку, з'ясувати місце інституціоналізації інноваційної економіки в системі ринкових відносин, а з іншого – розглянути сучасну економічну систему як складну комбінацію інститутів інноваційного розвитку економіки); історико-генетичний – при відслідкуванні еволюції поглядів на інноваційну економіку як відбиття закономірного процесу, що відбувається в межах ринкового господарства; синергетичний і еволюційний – при розкритті глобальних тенденцій становлення інститутів інноваційного розвитку й антропологічного виміру інноваційної економіки та обґрунтуванні самоорганізації даної економіки; причинно-наслідковий, аналізу й синтезу – при дослідженні питань про соціально-економічні та інституціональні умови розвитку інноваційної економіки в глобалізованому світі;

метод наукового прогнозування – при визначені прогнозного обсягу виконаних науково-технічних робіт на 2020 рік. При аналізі взаємозв'язків, взаємодій, взаємовпливів між “старими” й “новими” інститутами інноваційного розвитку, використано статистичний, графічний методи і структурно-логічне моделювання, що дало змогу здійснити теоретико-методологічну інтерпретацію наукового та емпіричного матеріалу, який покладено в основу висновків і пропозицій.

Інформаційною базою дослідження є сучасні наукові публікації, монографічні дослідження у сфері економіки, матеріали конгресів, симпозіумів. В процесі роботи над дисертацією використано основні економічні концепції та теоретичні підходи українських і закордонних вчених до проблем становлення інноваційної економіки та її інституціоналізації. Емпіричну базу склали чинні законодавчі та нормативно-правові акти державних органів влади України, матеріали Державної служби статистики України, Євростату, експертні оцінки, ресурси мережі Інтернет, що відображають соціально-економічну ситуацію в цілому по Україні та у світі.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в комплексному теоретико-методологічному висвітленні змісту інноваційної економіки, науковому обґрунтуванні інституціональної концептуалізації становлення інноваційної економіки в глобалізованому світі та розробці на цій основі практичних пропозицій щодо пришвидшення інноватизації економіки України в умовах реформування та економічної модернізації. Найвагомішими результатами дослідження, що становлять його наукову новизну та виносяться на захист, є:

вперше:

- обґрунтовано основні положення концепції інноваційної економіки на основі розкриття гносеологічних особливостей інституціонально-антропологічної субстанції даної економіки, що відображає: 1) біфуркаційний розвиток економіки за рахунок ціннісно-ментальної і креативно-пізнавальної діяльності індивідуума, де визначальна роль відводиться науці, ідеям, знанням, інноваціям, а техніка й технології, орієнтуючись на наукові відкриття, забезпечують інноватизацію економіки та інтенсифікацію виробництва в результаті структурної і технологічної модернізації під час “інституціонального маневру” в біфуркаційному періоді; 2) єдине “інноваційне поле” для інформаційного, інтелектуального і матеріального виробництв, утворюючи цілісний технологічний ланцюг інноваційного продукування, використовуючи інноваційні ідеї й знання набуті в процесі пізнання;

- запропоновано модель еволюційно-біфуркаційного просторово-часового становлення “нових” інститутів інноваційного розвитку (внаслідок модифікації формальних і неформальних інституцій, змін в інституціональній, науково-технічній, технологічній й соціально-економічній структурах) та “затухання старих” інститутів розвитку (в результаті невідповідності новому господарському порядку) чи їх модернізації, адаптації і трансформації (на основі виявлення оптимальних для інноваційних умов форм синтезу порядку і хаосу), що дозволило верифікувати наявність в Україні дуоінституціоналізації інноваційної економіки;

- виявлено інституціональні особливості інноваційної глокалізації в контексті інноваційної глобалізації крізь призму конвергенції, конгруентності, що проявляються у: 1) формальних й неформальних взаємозв'язках інноваційних хабів, альянсів, хакатонів й іннотехів, даючи змогу різним інноваційним економікам

працювати в рамках механізму консорційного створення і фільтрації інновацій та інституту узгодження, закладаючи підвалини появи технологічної сингулярності; 2) здатності глобального інноваційного середовища до саморозвитку, що відбувається внаслідок синергетичного ефекту від взаємодії її інститутів, установ, які працюють в межах інституціоналізованої електронної інноваційної бізнес-платформи з наявними на ній інформаційними фондами on-line ринку інновацій;

- здійснено процесно-просторове моделювання інституціонального забезпечення інноватизації економіки, її суперструктур за методологією функціонального моделювання IDEFO в контексті структурно-функціональної моделі "11i" (індивідуум – інтелект – ідея – інноватор – інформація – Інтернет – інституції – інститути – інфраструктура – інвестиції – інновації). В рамках контекстної діаграмної моделі інституціонального забезпечення інноватизації економіки виділено шість функціональних її декомпозиційних діаграм, а саме: фінансово-економічне забезпечення, підготовка висококваліфікованих інноваційних кадрів, формування інноваційної інфраструктури і допоміжних складових структурних одиниць інноваційної економіки, безпосереднє виконання інноваційних проектів, моніторинг з метою внесення коректив та напрацювань нових механізмів впливу на інноваційні процеси в країні;

удосконалено:

- теоретичні засади інституціоналізації: 1) потенційної інноваційної інфраструктури економіки України за сегментами, яка розкриває технологічно-виробничу, фінансово-економічну, експертно-консалтингову, інформаційно-комунікаційну, кадрову складові та виокремлює в повноцінні складові збутову, маркетингову, патентно-ліцензійну, тим самим роблячи інноваційну діяльність досконалішою; 2) ринку інновацій в Україні, де критеріальними ознаками визначено регулюючі інститути, інститути обмежень, санкцій й примусу, інститути інноваційного розвитку, формальні і неформальні інститути, що дало змогу обґрунтувати результати графічного моделювання зниження ефективності (втрати через неефективність) інновацій для суспільства внаслідок надвиробництва/недовиробництва інноваційного продукту;

- теоретичні уявлення про інституціональну будову та роботу венчурних підприємств і корпорацій сфери інновацій в частині: 1) структурування їх внутрішніх рушійних складових, серед яких: інноваційно-дивергентне мислення, елітарна культура, підприємницький етос, соціетальне ядро; 2) наукового пояснення процесів кругообігу в інституціональному середовищі інноваційної економіки за участі інститутів венчурного інвестування, інноватора, ринку інновацій і безпосередньо венчурного підприємства; 3) обґрунтування їх взаємозв'язків із зовнішнім інституціональним середовищем, а саме: галузевими установами регіонального інноваційного розвитку, державними і міжнародними інститутами; 4) наукового осмислення інноваційної діяльності за організацією інноваційних процесів в підприємницькій структурі шляхом дії "вітряка інновацій", що переслідує мету як диверсифікації інноваційного виробництва, так і його демасифікації;

- інфраструктуру венчурного інвестування в частині пошуку потенційних інвестиційних джерел, а саме: шляхом виокремлення в структурі фінансового ядра економіки України інноваційного типу індивідуальних інвесторів, так званих

офіційних та тіньових “бізнес-ангелів”, які мають власні “вільні” фінансові ресурси і могли б здійснювати фінансові “вливання” у ризикове підприємництво;

- структурування ментальних правил і норм інноваційної економіки відповідно до рівнів інституціональної платформи, що зорієнтована на формування національного інноваційного мислення, враховуючи інерційність й соціальну несприйнятність інновацій українським соціумом, в зв’язку з чим виокремлено в інституті соціально-корпоративної відповідальності, окрім існуючих рівнів соціального зобов’язання, реагування і чутливості, ще й рівень соціальної сприйнятності як імператив інноваційного розвитку й самоідентифікації;

дістали подальшого розвитку:

- ідентифікація визначальних тенденцій функціонування інноваційної економіки в ряді розвинених країн та економіки інноваційного типу в країнах з трансформаційною економікою й визначення можливостей використання успішного досвіду в Україні, насамперед для пришвидшення інноватизації національної економіки в частині рекомбінації діючих інститутів розвитку, проектування і/або запозичення нових інститутів з метою подальшої їх імплементації;

- теоретико-методологічні аспекти дослідження інституціональної проєкції кластеризації на базі інноваційного хабу шляхом фрактально-фасеточного моделювання у частині становлення економічного ценозу інноваційного типу на основі когерентної взаємодії та синергетичного ефекту “нових” інститутів інноваційного розвитку, що складають внутрішню організацію інноваційно-проривної мережевої суперструктури;

- розуміння інституціоналізації інноваційної економіки як процесу: 1) виникнення і становлення інноваційних інституцій “нових” інститутів інноваційного розвитку та трансформації “старих” інститутів розвитку з урахуванням їх синергізму і того факту, що інституціональне забезпечення інноваційної економіки, як нової суспільно-економічної формації, характеризується інституціональними умовами функціонування на кшталт впорядкованості, організованості, передбачуваності й хабітуалізованості; 2) упорядкування інноваційної діяльності через встановлення правил інноваційної поведінки за існуючих неформальних норм і забезпечення їх виконання за допомогою механізмів спонукання та заохочення; 3) стимулювання інституційного порядку, формування “поважного ставлення” інституційних структурних одиниць інноваційної сфери до норм, правил, законів, цінностей, традицій;

- пропозиції щодо підвищення інноваційної активності економіки України та домінант її розвитку, шляхом формування “інноваційного ліфту”, складовими якого є організаційно-технологічний, фінансово-економічний та інституціональний регулятори, що націлені на: 1) формування галузевих інноваційних хабів, віртуальних інноваційних бізнес-структур, технологічних платформ технопарків за участі коворкінг-центрів; 2) підвищення якості інституту людського капіталу шляхом реалізації “дорожньої карти” підготовки індивідуумів до еволюційно-прогресуючої інноваційної діяльності; 3) удосконалення законодавчої бази в частині встановлення справедливих і заохочуючих “правил гри” та інституціональних “рамоч” для всіх економічних агентів.

Практичне значення отриманих результатів дисертації полягає у розробці

пропозицій щодо інституціонального забезпечення інноваційної активності економіки України на основі ідентифікації новітніх світових тенденцій функціонування інноваційних економік, а також рекомендацій, які націлені на пришвидшення інноватизації національної економіки.

Пропозиції автора стосовно формування інституціонального каркасу національної економіки інноваційного типу в контексті реформування, технологічної модернізації та глобальних викликів, а також рекомендації щодо методів посилення дії інституціонального і фінансово-економічного регуляторів на інноваційні процеси визначені Департаментом з фінансово-економічних питань, бухгалтерського обліку та фінансової звітності Міністерства фінансів України як такі, що можуть бути використані під час реалізації Стратегії сталого розвитку “Україна – 2020” і Стратегії інноваційного розвитку України на 2010–2020 роки в умовах глобалізаційних викликів (довідка № 31-16000-04-17/8768 від 25.03.2016 р.).

Основні наукові і теоретичні положення та висновки дисертаційної роботи були: використанні при підготовці Стратегії розвитку Полтавської області до 2020 року Департаментом економічного розвитку Полтавською ОДА (довідка № 05.2-10/654 від 08.04.2015 р.) та реалізації Програми будівництва, реконструкції та модернізації об’єктів інфраструктури Полтавської області до 2015 року виконавчим комітетом Полтавської міської ради (довідка № К 04.1-01/1276 від 09.04.2015 р.) і Департаментом інфраструктури та туризму Полтавської ОДА (довідка № 01-21/841 від 29.05.2015 р.); враховані при удосконаленні інноваційної і організаційної діяльності у напрямі підвищення частки наукомісткого й високотехнологічного виробництва ТОВ “Нікопольський завод сталеварних труб “ЮТіСТ” (довідка № 270-05 від 20.05.2015 р.), при формуванні інноваційного хабу і проведенні менторських програм, майстер-класів експертами бізнес-шкіл та становленні інституту соціально-корпоративної сприйнятливості до інновацій ПАТ “Дніпропетровський трубний завод” (довідка № 34-10-19 від 6.10.2015 р.), при модернізації управлінської і виробничої діяльності у напрямку становлення інноваційного ланцюга виду “організаційно-управлінські інновації – економічна модернізація – ринкові інновації – інноваційно-технологічний розвиток” ПАТ “Полтавський автоагрегатний завод” (довідка № 1202/30 від 24.03.2015 р.) та ТОВ “Каміа” (м. Обухів, Київська область) (довідка № 58/23 від 18.01.2016 р.).

Отримані наукові результати, теоретичні положення й методичні рекомендації дослідження використовуються у навчальному процесі: ВНЗ Укоопспілки “Полтавський університет економіки і торгівлі” при викладанні дисциплін “Сучасні економічні теорії”, “Університетська освіта”, “Інноваційний менеджмент” (довідка № 05-30/790 від 25.12.2015 р.); Полтавського національного технічного університету імені Юрія Кондратюка МОН України при викладанні дисциплін “Історія економіки та економічної думки”, “Інституціональна економіка”, “Національна економіка” (довідка № 77-11-966 від 17.04.2015 р.), що знайшло відображення у підготовлених автором розділах навчальних посібників з деяких зазначених дисциплін, затверджених Міністерством освіти і науки України: “Історія економіки та економічної думки” (лист МОН України № 1/11-3549 від 29.04.2010 р.), “Історія економіки та економічної думки: структурно-логічні схеми, таблиці, малюнки” (лист МОН України № 1/11-12187 від 30.07.2013 р.), “Українсько-російсько-

англійський термінологічний словник з економічної теорії” (лист МОН України № 1/11-15955 від 22.10.2013 р.).

Особистий внесок здобувача. Дисертаційна робота є завершеним науковим дослідженням, в якому автором здійснено теоретико-методологічне обґрунтування становлення інноваційної економіки у світі з інституціонально-еволюційної позиції, та на цій основі розроблено інституціональне забезпечення інноватизації економіки України. Наукові положення, практичні рекомендації, висновки, що виносяться на захист, сформульовано автором самостійно та відображено у публікаціях за темою дисертації. З наукових праць, опублікованих у співавторстві, в дисертаційній роботі використано лише ідеї та висновки, які напрацьовано особисто автором. Дисертація не містить матеріалів кандидатської дисертаційної роботи.

Апробація результатів дослідження. Основні положення та результати дисертації оприлюднені на 21 конференції, наукових форумах, конгресах і симпозіумах, а саме: *міжнародних науково-практичних конференціях*: “Moderní vymoženosti vědy – 2012” (ЧР, м. Прага, 2012 р.), “Тенденції управління фінансовими та інноваційними процесами в умовах ринкових перетворень” (м. Вінниця, 2012 р.), “Проблеми трансформаційних економік в умовах глобалізації” (м. Тернопіль, 2012 р.), “Новые перспективы развития экономических наук: инновации и риски” (РФ, м. Москва, 2014 р.), “Інституційний розвиток соціально-економічних систем: національна економіка у глобальному середовищі” (м. Полтава, 2014 р., 2015 р., 2016 р.), “Věda a technologie: krok do budoucnosti” (ЧР м. Прага, 2014 р.), “Institutional fundamentals of economy performance in conditions of transformation” (ФРН, м. Нюрнберг, 2014 р.), “Інституціональні перетворення в суспільстві: світовий досвід і українська реальність” (м. Мелітополь, 2014 р., 2015 р.), “Institutional framework for the functioning of the economy in the context of transformation” (Канада, м. Монреаль, 2015 р.), “Конкурентоспроможність національної економіки” (м. Київ, 2015 р.), “Socio-economic aspects of economics and management” (США, м. Тонтен, 2015 р.), “Розвиток національної економіки: теорія і практика” (м. Івано-Франківськ – м. Тернопіль, 2015 р.), “Інвестиційно-інноваційні засади розвитку національної економіки в ринкових умовах” (м. Ужгород – м. Мукачеве, 2015 р.), “Інноваційний розвиток і транскордонна безпека: економічні, екологічні, правові та соціогуманітарні аспекти” (м. Чернігів, 2015 р.); “Modern Transformation of Economics and Management in the Era of Globalization” (Литва, м. Клайпеда, 2016 р.); *IV міжнародному Нобелівському економічному конгресі* “Мировая экономика XXI века: циклы и кризисы” (м. Дніпропетровськ, 2014 р.); *II міжнародному науково-практичному форумі* “New Economics”: “Теорія та практика реформування економічних систем” (Польща, м. Краків, 2015 р.); *міжнародних науково-практичних симпозіумах*: “Соціально-економічні проблеми функціонування фінансових систем в умовах інтеграційних процесів” (м. Харків, 2014 р.), “Проблеми управління зовнішньоекономічною та митною діяльністю в умовах європейської інтеграції України” (м. Львів, 2015 р.); *всеукраїнських науково-практичних конференціях*: “Інноваційне забезпечення сталого розвитку України в контексті інтеграції до європейського співтовариства” (м. Вінниця, 2014 р.), “Сучасна економічна наука: теорія і практика” (м. Полтава, 2014 р.), “Інноваційні ідеї в економічній науці: пошуки вирішення сучасних проблем” (м. Київ, 2016 р.).

Публікації. Основні результати і висновки дисертації опубліковано у 68 наукових працях, виконаних автором самостійно та у співавторстві, з них: 10 монографій (1 одноосібна й 9 колективних, з яких 2 закордонні), статті у наукових фахових виданнях – 33 (з них 20 статей у виданнях, що входять до міжнародних наукометричних баз, 8 з яких – у закордонних наукових виданнях, 4 – у SciVerse Scopus), матеріали конференцій – 21, в інших виданнях – 4. Загальний обсяг опублікованих робіт, що належать особисто автору, становить 95,27 друк. арк..

Структура та обсяг роботи. Дисертація складається зі вступу, п'яти розділів, висновків, списку використаних джерел із 496 найменувань, що викладені на 54 сторінках та 28 додатків на 107 сторінках. Повний обсяг дисертаційної роботи становить 554 сторінки, а основний текст – 393. Дисертація містить 72 рисунки, 29 таблиць, 11 формул (з них 11 таблиць і 12 рисунків займають повну площу 23 сторінок).

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі здійснено теоретичне узагальнення та запропоновано нове вирішення актуальної наукової проблеми, що полягає в інституціональній концептуалізації становлення інноваційної економіки в глобалізованому світі та розробці і визначені на цій основі пропозицій щодо пришвидшення інноватизації економіки України в умовах модернізаційних пріоритетів реформування. Виконане наукове дослідження дало змогу сформулювати низку теоретичних узагальнень, висновків та пропозицій прикладного характеру, які відображають вирішення поставлених завдань, відповідно до окресленої мети:

1. В результаті застосування основних положень матричного методу до структуризації теорії інновацій, де критеріальною ознакою виступає рівень соціально-економічної системи, доведено, що наразі актуальною для економіки України є практична реалізація концепцій національних інноваційних систем та економічного антропоцентризму в рамках парадигми закритих і відкритих інновацій Г. Чесбро, моделі потрійної спіралі Г. Іцковіца й теорії просторової дифузії інновацій Т. Хегерстранда. В підсумку це відкрило можливість вдосконалити теоретико-змістові засади парадигми інноваційної економіки через ключові інститути (інститут ринку інновацій, інноваційної культури, нової якості, влади, людського капіталу) на основі біфуркаційного розвитку та ціннісно-ментальної і креативно-пізнавальної діяльності індивідумів, де провідну роль відіграють наука, знання та ідеї, а техніка і технології, орієнтуючись на наукові відкриття, забезпечують інноватизацію економіки та створення нових галузей виробництва в результаті інституціональних змін в біфуркаційний період у точці флуктуації. При цьому, зазначено, що інноваційна економіка являє собою економіку результатом ефективного функціонування якої є інноваційний продукт/послуга та в якій суб'єкти господарювання й галузі розвиваються шляхом постійної генерації інноваторами інновацій, що трансформувалися з наукових і фундаментальних розробок, ідей з метою отримання надприбутків та підвищення якісного рівня життя соціуму. Таке розуміння, у свою чергу, дозволяє вивчати відповідний спосіб інноваційного мислення, психологічний настрій новатора, адекватні ментальні моделі суспільства, що узгоджені із задекларованою системою правил.

2. На основі пізнання методології інституціональної природи інновацій та внаслідок ретроспективного аналізу генези інноваційного розвитку в концепціях теорії інновацій дисертанту вдалось підтвердити, що індивідум виступає одночасно як об'єкт і суб'єкт інноваційного процесу, при цьому, в достатній мірі залишається залежним від економічного раціоналізму, що потребує від нього, при проведенні інституціональних перетворень, володіння знаннями принципів й закономірностей інституціональних змін. Виходячи з цих наукових позицій, представлено авторське теоретичне обґрунтування основних положень концепції інноваційної економіки, зміст яких формує уявлення про гносеологічні особливості та розуміння антропологічного виміру інституціонального базису інноваційної економіки в частинні відображення об'єктивної реальності через неформальні інституції (традиції, звички, культ, табу, ритуал) і еволюції базових інститутів (свободи, безпеки, колективу, довіри, освіти, власності) з єдиним "інноваційним полем" в рамках якого реалізується цілісний технологічний ланцюг інноваційного

продукування. При цьому, пріоритетом є саме інноваційне продукування, що починається з свідомості людини-новатора та проявляється в таких його ціннісно-змістових поведінкових інстинктах, як творчість і креативність й реалізуються через інститути інноваційного розвитку.

3. В межах обраного методологічного підходу встановлено особливості еволюційно-біфуркаційного просторово-часового формування “нових” інститутів інноваційного розвитку внаслідок модифікації формальних і неформальних інституцій й інституціональних, науково-технічних, технологічних змін та “затухання старих” інститутів розвитку в результаті невідповідності новому господарському порядку, незатребуваності або їх модернізації і адаптації на основі виявлення оптимальних для інноваційних умов форм синтезу порядку та хаосу. Дане наукове дослідження дало підстави твердити про наявність в Україні дуоінституціоналізації інноваційної економіки, розуміючи під нею одночасне функціонування в інституціональному просторі “старих” інститутів розвитку, що знаходяться в стані трансформації, модифікації, адаптації й модернізації та становлення “нових” інститутів інноваційного розвитку шляхом їх хабітуалізації. Тобто, спостерігається парагенез інститутів розвитку, що характеризуються інституціонально-структурною трансформацією. Дано авторське уявне представлення математичної функції формування “нових” інститутів інноваційного розвитку під впливом інституціональних, наукових та технологічних змінних.

4. Доведено, що інституціоналізацію інноваційної економіки варто розглядати і вивчати дуалістично. По-перше, як економічну модернізацію і адаптацію існуючих інститутів. По-друге, як створення та хабітуалізацію “нових” інститутів. При цьому, під інституціоналізацією інноваційної економіки вбачається процес становлення і призвичаєння інститутів, що впроваджують інституції в інноваційну діяльність, а також впорядкування даної діяльності через закріплення правил інноваційної поведінки за існуючих формальних і неформальних норм та забезпечення виконання цих правил за допомогою механізмів стимулювання, заохочення, мотивування.

5. Встановлено, що перешкоджають пришвидшенню інституціоналізації економіки інноваційного типу ряд факторів, які об’єднанні дисертантом в шість груп, а саме: інституційно-економічні, інституційно-політичні, інституційно-соціальні, інституціонально-психологічні, культурні і загально-інституціональні. Це дало можливість, у свою чергу, запропонувати: 1) потенційну матричну інноваційну інфраструктуру економіки України за сегментами, яка розкриває технологічно-виробничу, фінансово-економічну, експертно-консалтингову, інформаційно-комунікаційну, кадрову складові та виокремлює у повноцінні інфраструктурні складові збутову, маркетингову, патентно-ліцензійну діяльності; 2) інфраструктуру венчурного інвестування інноваційної економіки в частині пошуку можливих інвестиційних джерел інноваційної економіки та довести, що неформальний сектор венчурного капіталу представлений індивідуальними інвесторами, так званими тіньовими і офіційними “бізнес-ангелами”, які мають власні вільні фінансові ресурси й можуть інвестувати їх в інноваційне підприємництво; 3) критерії інституціоналізації інноваційної економіки шляхом появи таких критеріїв, як: актуальність (сучасність), універсалізм-партикуляризм; організований скептицизм.

6. Наведено класифікацію інститутів інноваційної економіки, виходячи з трьох

нових класифікаційних ознак – за тривалістю (тимчасові, постійні), за ступенем та рівнем ефективності (ефективні, неефективні), за рівнем організованості (індивідуальні, групові). Це, в свою чергу, дало можливість обґрунтувати функції: 1) інститутів інноваційного розвитку, через виокремлення функції стимулювання (полягає в спонуканні суб'єктів інноваційної економіки до виконання ними прямих обов'язків перед суспільством, а саме: випускати недорого та якісну інноваційну продукцію, приймати участь у формуванні державного та місцевого бюджетів, шляхом добросовісної сплати податків інноваційними підприємствами), яка будучи тісно пов'язаною із залученням до виробничо-технологічної сфери іноземних інвестицій і венчурного капіталу, переслідує мету інноваційного розвитку країни; 2) інноваційної економіки, через появу інституціональної функції, що полягає в інституційній підтримці інноваційної діяльності установ, кластерів шляхом ефективної роботи “твердих” правил, законів сфери інновацій. Разом з тим, дана функція розкриває структурну будову інноваційної економіки та дає змогу тим самим, проаналізувати всі можливі взаємозв'язки і взаємодії між її інститутами на всіх рівнях економічної агрегації.

7. Встановлено, що успішний розвиток інноваційних економік розвинутих країн світу визначається низкою факторів, серед яких: послідовна і довгострокова інноваційна політика; безкоштовна освіта (Німеччина, Норвегія); раціональне використання наявного інноваційного потенціалу; соціальна згуртованість (Швеція, Данія); цільова підтримка технологічного потенціалу за ключовими секторами, що неспроможні самостійно швидко розвиватися; великі витрати на науку (Японія, Фінляндія, Данія, Німеччина); робота в рамках “потрійної спіралі” та інституціональний діалог держави і суспільства, посилення інноваційної інклюзії; комерціалізація основних інновацій у великих транснаціональних корпораціях (Франція, Індія, Швеція, Нідерланди, Японія); наявність значних корисних копалин (Норвегія, Німеччина); ефективний розподіл іноземних інвестицій; наявність чіткої законодавчої бази в сфері інтелектуальної власності; географічне місце знаходження (Сінгапур, США); створення інноваційних кластерів (Франція, Німеччина).

8. Зроблено найбільш важливі узагальнення і підсумки після проведеного порівняння закономірностей становлення інституціонального устрою інноваційної економіки різних країн та тенденцій інституціональних змін технологічного способу виробництва індустріального типу, що полягають в наступному: інновації в країнах ОЕСР є продуктом системи виробництва, розповсюдження і застосування знань та в сучасному розумінні сформувався як економічне явище постіндустріального суспільства. Україна ж знаходиться на індустріальній стадії розвитку. В її економіці досить мала частка інновацій пов'язана з науковим процесом. У США, Канаді, Японії, Китаї та країнах Західної Європи спостерігається високий рівень інноваційної активності, розвинута мережева взаємодія суб'єктів інноваційної діяльності. В Україні застосування принципів мережевої взаємодії є незначними. Аргументовано, що лідерами у сфері інновацій є США, країни Північної та Західної Європи, Ізраїль і Японія. Стрімку модернізацію власних соціально-економічних систем демонструють країни Східної Європи. Таїланд, Малайзія та Бразилія реалізують національні стратегії імітації, тобто наслідування, а стратегію “прийому” інновацій – ОАЕ, Аргентина, Чилі; у постіндустріальному суспільстві

спостерігається відносна однорідність територіальних інноваційних систем і яскраво виражені глобалізаційні процеси. Для України характерна географічна віддаленість та роз'єднаність регіональних інноваційних систем різного типу.

9. Наукове дослідження засвідчило наявність сприятливих умов функціонування інноваційних економік в ряді розвинених країн і економік інноваційного типу в країнах з трансформаційною економікою та дозволило визначити можливості використання вдалого їх досвіду в Україні, насамперед для: 1) пришвидшення інноватизації економіки в частині рекомбінації діючих інститутів інноваційного розвитку (бізнес-інкубатори у віртуальні бізнес-інкубатори), проектування нових (інноваційні хаби) та імплантації імпортованих інститутів (іннотехи); 2) формування інноваційного мислення враховуючи інерційність й соціальну несприйнятність інновацій українським соціумом, шляхом виокремлення в інституті соціально-корпоративної відповідальності рівня соціальної сприйнятності як імперативу інноваційного розвитку й інноваційної сензитивності.

10. Аргументовано досвідом постіндустріальних країн, що перехід України до економіки інноваційного типу з ринковими інститутами, які ще не набули достатнього розвитку, повинен відбуватися за умов ефективної роботи інститутів інноваційного розвитку, що визначають стимулюючі “правила гри” і обмежувальні рамки інноваційної діяльності, тобто формують інституційний лад інноваційної економіки. При цьому, під інституційним ладом інноваційної економіки запропоновано розуміти встановлений основними законами в сфері інновацій, порядок організації і функціонування інститутів інноваційного розвитку, системи суспільних відносин, що складаються в ході інноваційної діяльності та інституційно гарантуються, забезпечуються й регулюються законами, постановами, наказами про інноваційний розвиток. Інституційний лад інноваційної економіки – це встановлена основними законами інноваційної сфери впорядкованість інноваційної системи з тісними та послідовно-закономірними зв'язками її інститутів.

11. Обґрунтовано авторське бачення становлення інноваційної економіки крізь призму інституціонально-еволюційної структури інституту людського капіталу, що представлена спіраллю виду: “людський капітал – інститут освіти – інтелектуальна праця – інтелектуальний капітал – інтелектуальна активність – інтелектуальний/інноваційний потенціал – інноваційна культура – інтелектуальне/інноваційне виробництво – інтелектуальний/інноваційний продукт – інноваційний капітал – інноваційна економіка – “новий” інститут людського капіталу – ...”. Дисертантом аргументовано, що для всіх країн світу характерне своє неповторне наповнення інституту людського капіталу інноваційної економіки, так як інноваційна інформація кодується у вигляді послідовності і якості генетичних складових та рівня людських ресурсів. Запропоновано підвищення якості інституту людського капіталу здійснювати шляхом реалізації “дорожньої карти” підготовки інноваторів до еволюційно-прогресуючої інноваційної діяльності. Індивідуум, отримуючи знання за “дорожньою картою” стає висококваліфікованим творчим спеціалістом, нарощує власний інтелектуальний капітал, що з часом стає суспільним надбанням і базою становлення інноваційної економіки.

12. В результаті наукового осмислення та вивчення практичного досвіду вдалого функціонування інноваційної економіки в окремих країнах світу було

розкрито: 1) організацію за процесами інноваційної діяльності в підприємницькій структурі шляхом дії “вітряка інновацій” в рамках інноваційного ланцюга типу: ідея → нова (або вдосконалена) технологія → лабораторний зразок → комерційний зразок → пробна серія → мала серія → серійне виробництво з модифікацією продукту; 2) стан інституціонального середовища інноваційної економіки за участі інститутів венчурного інвестування, новатора та інноватора, ринку інновацій, венчурного підприємства шляхом обґрунтування процесів кругообігу в даному середовищі, що підтвердило ознаки зрілості цих інститутів.

13. Виявлено шість основних інституцій інноваційної економіки, серед них: соціетальні особливості та цінності. Враховуючи принципи, в рамках яких здійснено таксономію інституцій інноваційної економіки (форми прояву, рівень функціонування в економіці, чинники інституціональних змін), визначено складові соціетального ядра корпорації сфери інновацій, що безпосередньо задіяне в інноваційному процесі та є його рушійною силою. До його складу входять: лідер, ментор, креативщик, інноватор, новатор, підприємець, голова правління корпорації, секретар-референт, спонсор, меценат (благодійник).

14. Розкрито інституціоналізацію ринку інновацій в Україні шляхом застосування матричного методу, де критеріальними ознаками є регулюючі інститути, інститути обмежень, санкцій та примусу, формальні і неформальні інститути інноваційного розвитку, що дало змогу обґрунтувати: 1) ринок інновацій як спектр соціально-економічних інститутів, установ і об'єднаних структур, який має на меті економічний обмін, що включає спільне розуміння взаємовигоди, передачу прав власності, “прозорі” й чесно укладені угоди щодо пропорційного обміну; 2) ринок об'єктів права інтелектуальної власності, ринок готової до споживання інноваційної продукції та ринок інноваційних проектів, як структурні складові ринку інновацій України; 3) результати графічного моделювання зниження ефективності (втрати через неефективність) інновацій для суспільства внаслідок надвиробництва/недовиробництва інноваційного продукту та встановити, що характеристики попиту, хоч і можуть створювати бар'єри входження до галузі, але знаходяться, в основному, поза контролем зі сторони підприємства; 4) модель структурної взаємозалежності й когерентності ринку інновацій і ринку людського капіталу та довести, що саме від сформованого високоякісного інституту людського капіталу, наявності в ньому креативних, кваліфікованих спеціалістів, залежить “народження” нової ідеї і технології, що є базовими у появі інноваційного товару.

15. Аргументовано, що в зв'язку з кластеризацією, багатом економічним системам, притаманний хвилеподібний розвиток за рахунок внутрішньої реконфігурації. Цей факт дає об'єктивний шанс Україні, економіка якої знаходиться в стані реформування, здійснити свій “інноваційний прорив”. Науково-методологічний підхід на основі фракталів та фасеток дозволив представити авторську фрактально-фасеточну модель інституціонального середовища інноваційного кластера на базі інноваційного хабу, що має ключове значення за умов модернізаційних пріоритетів реформування української економіки. Встановлено, що за допомогою фракталів та фасеток можна поелементно вивчати, врегульовувати і вдосконалювати роботу інноваційного кластера, при цьому, не порушуючи всю систему економічного ценозу інноваційного типу. Визначивши

інноваційний хаб як базове ядро, центр інноваційного кластера, дисертантом здійснено його інституціональну проекцію і визначено контури устрою. Доведено, що інноваційні хаби в кластерах, змінюючи традиційну структуру економічного простору країни, є новими джерелами конкурентних переваг регіонів.

16. Використовуючи методологію функціонального моделювання IDEF0 на базі програмного забезпечення ERwin Model Navigator r7.3 та в контексті структурно-функціональної моделі “11i” (індивідуум – інтелект – ідея – інноватор – інформація – Інтернет – інституції – інститути – інфраструктура – інвестиції – інновації) запропоновано інституціоналізацію економіки України інноваційного типу здійснювати в шість послідовних етапів, а саме: фінансово-економічне забезпечення; підготовка висококваліфікованих інноваційних кадрів; формування інноваційної інфраструктури і становлення її допоміжних інститутів розвитку, що задіяні під час реалізації інноваційних проектів; безпосереднє виконання інноваційних проектів; моніторинг. Дисертантом доведено, що інноватизація економіки можлива під впливом дії регуляторів інноваційної економіки та шляхом формування “інноваційного ліфту”, до складу якого повинні входити заходи організаційно-технологічного, фінансово-економічного та інституціонального характеру. Визначено перспективи інституціонально-системного “вмонтування” даного ліфту до інституційного механізму регулювання інноваційного вектору розвитку економіки країни та вказано його ціннісно-нормативні засади регуляції з метою усунення інституціональної інерції формальних і неформальних норм.

17. Дисертантом аргументовано, що здатність до саморозвитку, глобальне інноваційне середовище отримує внаслідок синергетичного ефекту від взаємодії її інституційних суб’єктів, що працюють в межах інституціоналізованої електронної інноваційної бізнес-платформи, якій притаманні всепроникність, миттєвість, багаторівневність, зворотність інформаційних зв’язків від інноватора до глобального рівня, і яка формує віртуальну реальність інноваційних продуктів/послуг. Доведено, що внаслідок динамізації і структурних змін глобального простору спостерігається конвергенція інноваційних економік різних країн світу в рамках дії інституту узгодження, разом з тим, відбувається інноваційна глокалізація економіки України, що проявляються у формальних й неформальних взаємозв’язках через міжорганізаційні інноваційні мережі та хаби (наприклад, реалізація ініційованої Європейським Союзом програми Еразмус+ на період 2014–2020 роки в рамках Стратегії “Європа 2020”), даючи змогу українській економіці вступати в кооперативні відносини, закладаючи підвалини для появи в Східній Європі інноваційно-потужного макрорегіону.

18. Визначено стратегічні пріоритети технологічного розвитку країни, вказані їх концептуальні та регулятивні аспекти, перспективні орієнтири інституціонально-ресурсного, інституційно-організаційного, інституційно-правового, інституційно-інформаційного, інституційно-кадрового, фінансово-економічного забезпечення, сформульовано та аргументовано критичну авторську позицію щодо чинників наступності у функціонуванні та розвитку інноваційної системи країни в умовах глобальної інноваційної реальності. Це, в свою чергу, дало змогу автору, використовуючи принцип фрактальної динамізації: 1) здійснити моделювання альтернативного інституціонального “портрету” економіки інноваційного типу;

- 2) представити структурно-функціональну “модель-павутину” інноватизації національної економіки, що може посилити глокальну інноваційну спрямованість України та сприятиме уникненню фрагментації технологічних ланцюгів в перспективі й пришвидшить становлення темпального інноваційного простору;
- 3) визначити прогностичний варіант інноваційності економіки України на 2020 рік.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Монографія

1. Краус Н. М. Становлення інноваційної економіки в умовах інституціональних змін : монографія / Краус Н. М. – Київ : Центр учбової л-ри, 2015. – 596 с. (28 д.а.) (*Рецензії: Економіст, 2016. – № 2. – С. 1а–1; Причорноморські економічні студії, 2016. – № 10. – С. 250–251*).

Підрозділи у колективних монографіях

2. Краус Н. М. Організаційно-економічний механізм інноваційного потенціалу малих підприємств в національній економіці / Н. М. Краус, К. М. Краус // *Gospodarka rynkowa w warunkach kryzysu / Instytut Nauk Ekonomicznych. – Płocku : Wydawnictwo Państwowej wyższej szkoły zawodowej w Płocku, 2012. – S. 207–212. Особистий внесок: запропоновано заходи активізації інноваційної діяльності підприємствами України. (0,25 д.а.)*

3. Краус Н. М. Бізнес-ангелівське інвестування як перспективне фінансове джерело ризикового підприємництва в Україні / Н. М. Краус // Інституційні чинники розвитку підприємницьких структур : кол. моногр. / за ред. д. е. н., проф. О. О. Непочатенко. – Умань : Видавничо-поліграфічний центр “Візаві”, 2013. – С. 98–105. (0,42 д.а.)

4. Краус Н. М. Інноваційна діяльність та венчурний капітал в системній модернізації національної економіки : монографія / Н. М. Краус, О. М. Шевченко. – Полтава : Дивосвіт, 2013. – 184 с. *Особистий внесок: досліджено теоретико-методологічні підходи до вивчення інноваційної діяльності як основи розвитку національної економіки; визначено напрями стимулювання “інноваційного прориву” в системній модернізації економіки країни. (5,27 д.а.)*

5. Краус Н. М. Матрична структура інноваційної економіки та її інституціональні особливості / Н. М. Краус // *Mechanism of Sustainable Development of Economic Systems Formation : coll. monogr. – Nürnberg : Verlag SWC imex GmbH, 2014. – Vol. 1. – S. 182–187.¹ (0,42 д.а.)*

6. Краус Н. М. Моделі фінансово-кредитного забезпечення інноваційного розвитку в контексті інституціональної невизначеності / Н. М. Краус // Фінансове забезпечення інноваційного розвитку національної економіки : кол. моногр. / за заг. ред. к. держ. упр., доц. Ніколаєвої О. М., к. е. н., доц. Храпкіної В. В.; Макіїв. екон.-гуманітарний ін-т. – Донецьк : Дмитренко Л. Р., 2014. – С. 15–24. (0,51 д.а.)

7. Краус Н. М. Формування інституту соціально-корпоративної відповідальності вітчизняного бізнесу на етапі становлення інноваційної економіки / Н. М. Краус // Соціально-економічні координати розвитку підприємницької діяльності: кол. моногр. / під ред. д. е. н., проф. Ю. О. Нестерчук. – Умань :

¹ Міжнародні наукометричні бази: *Russischer Index der Wissenschaftlicher Zitierung, eLIBRARY.RU.*

Видавничо-поліграфічний центр “Візаві” (Видавець “Сочінський”), 2014. – Ч. 1. – С. 109–122. (0,98 д.а.)

8. Краус Н. М. Інституціональні особливості формування механізму корпоративних структур інноваційної економіки: глобальні та національні тенденції / Н. М. Краус // Формування механізму стійкого розвитку економіки: теорія та практика : кол. моногр. – Дніпропетровськ : ФОП Дробязко С. І., 2014. – С. 277–287.² (0,67 д.а.)

9. Краус Н. М. Інституціоналізм як сучасна парадигма дослідження інноваційної економіки / Н. М. Краус // Соціально-економічні аспекти розвитку національної економіки в умовах перманентних кризових явищ : кол. моногр. / під ред. д. е. н., проф. О. О. Непочатенко. – Умань : Видавничо-поліграфічний центр “Візаві” (Видавець “Сочінський”), 2015. – С. 49–59. (0,91 д.а.)

10. Краус Н. М. Процесно-просторове моделювання інституціонального забезпечення інноватизації економіки України шляхом застосування програмних стандартів IDEF / Н. М. Краус // Соціально-економічні засади розвитку економіки України : кол. моногр. / під ред. д. е. н., проф. О. О. Непочатенко. – Умань : Видавець “Сочінський М. М.”, 2016. – Ч. 1. – С. 25–43. (0,82 д.а.)

Статті у виданнях, які включені до міжнародних наукометричних баз та у наукових періодичних виданнях інших держав

11. Краус Н. Н. Управление инновационной деятельностью предприятий в рамках модернизации национальной экономики / Н. Н. Краус, Е. Н. Краус, А. В. Манжура // Экономика и финансы: Агентство научной печати (АНП). – 2012. – № 3–4 (195–196). – С. 4–10. *Особистий внесок: визначено базові принципи управління інноваційною діяльністю на мікрорівні.* (0,2 д.а.)

12. Краус Н. М. Проблеми розвитку технопарків в інноваційній економіці: вітчизняний та закордонний досвід / Н. М. Краус, Н. І. Василенко // Науковий вісник ЧДІЕУ. Серія 1. Економіка. – 2012. – № 2 (14). – С. 23–28.³ *Особистий внесок: розкрито особливості функціонування закордонних технопарків і причини неефективної діяльності наукових парків в Україні.* (0,35 д.а.)

13. Краус Н. Н. Инновационные инструменты управления маркетингом малого торгового бизнеса в системной модернизации экономики Украины / Е. Н. Краус, Н. Н. Краус // Экономика и менеджмент систем управления. – 2013. – № 1.2 (7). – С. 243–250. *Особистий внесок: розроблено інноваційні інструменти управління маркетингом із метою освоєння нових сегментів ринку інновацій.* (0,2 д.а.)

14. Краус Н. М. Венчурне інвестування як пріоритетний напрям інноваційного розвитку економіки країни / Н. М. Краус, Я. О. Копиця // Економічний простір : зб. наук. пр. – Дніпропетровськ : ПДАБА, 2013. – № 74. – С. 112–121.⁴ *Особистий внесок: визначено причини уповільненого розвитку венчурного підприємництва в Україні; запропоновано заходи підтримки венчурного бізнесу.* (0,4 д.а.)

15. Краус Н. М. Інвестування венчурних малих підприємств як об’єктивна потреба інноваційної економіки / Н. М. Краус // Актуальні проблеми економіки. – 2014. – № 3 (153). – С. 166–174.⁵ (0,57 д.а.)

² Міжнародні наукометричні бази: eLIBRARY.RU., PIIIC.

³ Міжнародні наукометричні бази: Ulrich’s Periodicals Directory. Міжнародні центри періодичних видань: International Center (м. Париж), Ulrich.

⁴ Міжнародні наукометричні бази: Index Copernicus, PIIIC.

⁵ Міжнародні наукометричні бази: SciVerse Scopus, Index Copernicus, EBSCOhost ma Ulrich’s Periodicals Directory, EconLit, Cabell’s Directories, ABI/Inform by ProQuest.

16. Краус Н. М. Институціональні аспекти кластеризації в інноваційній економіці під впливом системної та комплексної модернізації / Н. М. Краус // Економічний часопис – XXI. – 2014. – № 5–6. – С. 29–32.⁶ (0,53 д.а.)

17. Kraus N. M. Institutional vector of infrastructure development for innovative economy / N. M. Kraus // Актуальні проблеми економіки. – 2014. – № 10 (160). – С. 96–100.⁷ (0,51 д.а.)

18. Краус Н. М. Институційні особливості формування та стратегічні пріоритети розвитку вітчизняної інноваційної системи / Н. М. Краус // Економічний Нобелівський вісник. – 2014. – № 1 (7). – С. 262–269.⁸ (0,57 д.а.)

19. Kraus N. N. Entrepreneurial structure as a subject of institutional mechanism of innovation economy / N. N. Kraus // Економічний вісник університету : зб. наук. пр. учених та аспір. – Переяслав-Хмельницький : Вид-во ДВНЗ “Переяслав-Хмельницький ДПУ ім. Г. Сковороди”, 2014. – Вип. 22/2. – С. 25–30.⁹ (0,94 д.а.)

20. Kraus N. Institutional determinants of forming and development of competitive domestic innovation economy / N. Kraus // Оралдың ғылым жаршысы = Уральский научный вестник. Серия: Экономические науки. – 2014. – № 13 (92). – С. 70–75. (0,51 д.а.)

21. Kraus N. M. An institutional basics of functioning of innovative economy in conditions of global challenges / N. M. Kraus // Institutionelle Grundlagen für die Funktionierung der Ökonomik unter den Bedingungen der Transformation : sammelwerk der wissenschaftlichen Artikel.– Hürnberg : SWG imex GmbH, 2014. – Vol. 1. – S. 34–36.¹⁰ (0,22 д.а.)

22. Kraus N. M. Categorical difference of notions “novation”, “novelty” and “innovation” as tools of innovative economy: institutional context / N. M. Kraus // Institutional framework for the functioning of the economy in the context of transformation: Collection of scientific articles. – Montreal : Publishing house “BREEZE”, 2015. – P. 53–58.¹¹ (0,5 д.а.)

23. Kraus N. M. Global and national trends of condition of human capital as a basic institute of formation of innovative economy / N. M. Kraus, K. M. Kraus // Socio-economic aspects of economics and management: Collection of scientific articles. – Masachusetts : Taunton, 2015. – Vol. 1: Aspekt Publishing. – P. 65–67.¹² *Особистий внесок: проаналізовано проблеми становлення та розвитку інституту людського капіталу у світі та Україні.* (0,2 д.а.)

24. Kraus N. M. Prediction of volume fulfilled of scientific and technical works in Ukraine / N. M. Kraus // Journal L’Association 1901 “SEPIKE”. – 2015. – Ausgabe 9. – S. 144–147.¹³ (0,24 д.а.)

25. Краус Н. М. Институціональний дизайн мезорівня інноваційної економіки: фрактально-фасеточна модель / Н. М. Краус // Економічний часопис – XXI. – 2015. – № 3–4 (1). – С. 4–7.¹⁴ (0,57 д.а.)

26. Краус Н. М. Регулятори “інноваційного ліфту” економіки України під

⁶ Міжнародні наукометричні бази: SciVerse Scopus, Index Copernicus, EBSCOhost, Central and Eastern European Online Library (C.E.E.O.L), Ulrich’s Periodicals Directory, PИИЦ.

⁷ Міжнародні наукометричні бази: SciVerse Scopus, EBSCOhost та Ulrich’s Periodicals Directory, ABI/Inform by ProQuest, Index Copernicus, EconLit, Cabell’s Directories.

⁸ Міжнародні наукометричні бази: Ulrich’s Periodicals Directory, Index Copernicus, PИИЦ.

⁹ Міжнародні наукометричні бази: ВІНТІ РАН, PИИЦ, НБУ ім. В. І. Вернадського, Ulrich’s Periodicals Directory.

¹⁰ Міжнародні наукометричні бази: PИИЦ Science Index, Conference Proceedings Citation Index - Social Sciences & Humanities (CPCI-SSH) Thomson Reuters.

¹¹ Міжнародні наукометричні бази: PИИЦ Science Index, Conference Proceedings Citation Index - Social Sciences & Humanities (CPCI-SSH) Thomson Reuters.

¹² Міжнародні наукометричні бази: PИИЦ Science Index, Conference Proceedings Citation Index - Social Sciences & Humanities (CPCI-SSH) Thomson Reuters.

¹³ Міжнародні наукометричні бази: Index Copernicus.

¹⁴ Міжнародні наукометричні бази: SciVerse Scopus, EBSCOhost, Index Copernicus, Ulrich’s Periodicals Directory, C.E.E.O.L, PИИЦ, InfoBase Index.

впливом інституціонально-структурних змін / Н. М. Краус // Економіст. – 2015. – № 5. – С. 14–17.¹⁵ (0,63 д.а.)

27. Краус Н. М. Інноваційна економіка: дефініція поняття та інституціональний базис розвитку / Н. М. Краус // Науковий вісник Мукачівського державного університету. Серія “Економіка” : зб. наук. пр. / ред. кол. : Черничко Т. В. (гол. ред.) [та ін.]. – Мукачево : Карпатська вежа, 2015. – Вип. 2 (4), ч. 1. – С. 36–42.¹⁶ (0,58 д.а.)

28. Краус Н. М. Понятійний апарат та критерії інституціоналізації інноваційної економіки в контексті структурної трансформації / Н. М. Краус // Фінанси України. – 2015. – № 1 (230). – С. 111–125.¹⁷ (1,03 д.а.)

29. Леоненко П. М. Фінансове забезпечення інноваційної діяльності в Україні за технологічними укладами / П. М. Леоненко, Н. М. Краус // Фінанси України. – 2016. – № 4 (245). – С. 50–64.¹⁸ *Особистий внесок: проведено фінансовий аналіз інноваційної діяльності за технологічними укладами; розкрито перспективи і конкурентні переваги України в інноваційному розвитку на мегарівні.* (0,8 д.а.)

30. Краус Н. М. Реалізація інноваційного проекту підприємницькою структурою в рамках дії “вітряка інновацій” / Н. М. Краус, К. М. Краус // Економіст. – 2016. – № 2. – С. 4–8.¹⁹ *Особистий внесок: розкрито основні етапи реалізації інноваційного проекту в межах дії “вітряка інновацій” та обґрунтовано доцільність його практичної реалізації.* (0,33 д.а.)

31. Kraus N. M. The market of innovations: factors, incentives, obstacles and perspectives for effective functioning / N. M. Kraus, K. M. Kraus // The USV Annals of Economics and Public Administration. – 2016. – Vol. 16. – Issue 1 (23). – С. 85–91.²⁰ *Особистий внесок: визначено стимули ефективного функціонування ринку інновацій та запропонована його інституціональна структура.* (0,51 д.а.)

Статті у наукових фахових виданнях України

32. Краус Н. М. Вплив інноваційно-інвестиційного управління у вищих навчальних закладах на економіку знань: регіональний аспект / Н. М. Краус // Інноваційна економіка. – 2012. – 8’2012 [34]. – С. 134–138. (0,51 д.а.)

33. Краус Н. М. Інноваційно-інвестиційні процеси системи вищої освіти в національній економіці / Н. М. Краус // Держава та регіон. Серія: Економіка та підприємництво. – 2012. – № 5. – С. 249–255. (0,52 д.а.)

34. Краус Н. М. Кластерна стратегія інноваційного розвитку економіки на мікрорівні : регіональний аспект / Н. М. Краус, Ю. М. Бібен // Вісник Хмельницького національного університету. Серія: Економічні науки. – 2012. – № 1 (184). – С. 277–280. *Особистий внесок: запропоновано модель інноваційного хабу будівельного кластера Полтавського регіону.* (0,3 д.а.)

35. Краус Н. М. Інноваційний процес як основа формування механізму інноваційної інфраструктури: інституціональний аспект / Н. М. Краус // Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Серія: Економічні науки. – 2013. – № 4 (60). – С. 15–20. (0,52 д.а.)

36. Краус Н. М. Ризики інноваційної підприємницької діяльності / Н. М. Краус,

¹⁵ Міжнародні економічні наукометричні бази: RePEc.

¹⁶ Міжнародні наукометричні бази даних, репозитарії та пошукові системи: CiteFactor, Research Bible, Scientific Journal Impact Factor (SJIF), PIINЦ, Google Scholar.

¹⁷ Міжнародні наукометричні бази: “Google Scholar”, Research Bible. Міжнародні центри періодичних видань: International Center (м. Париж).

¹⁸ Міжнародні наукометричні бази: “Google Scholar”, Research Bible. Міжнародні центри періодичних видань: International Center (м. Париж).

¹⁹ Міжнародні економічні наукометричні бази: RePEc.

²⁰ Міжнародні економічні наукометричні бази: DOAJ, EBSCO HOST, RePEc, Cabell’s Directories Since 1978, ERIH PLUS.

О. С. Максименко // Економіка. Фінанси. Право. – 2013. – № 7/1'2013. – С. 25–29. *Особистий внесок: запропоновано модель управління ризиками від інноваційної діяльності на мікрорівні.* (0,3 д.а.)

37. Краус Н. М. Теоретико-методологічні основи дослідження інституціональної структури інноваційної економіки / Н. М. Краус // Інституціональний вектор економічного розвитку = Institutional Vector of Economic Development : зб. наук. пр. МІДМУ “КПУ”. – Мелітополь : Вид-во КПУ, 2014. – Вип. 7 (1). – № 13. – С. 41–49. (0,62 д.а.)

38. Краус Н. М. Дифузія інновацій та вплив на неї ризиків мислення / Н. М. Краус // Науковий вісник Чернівецького університету: зб. наук. пр. Вип. 717. Економіка. – Чернівці : ЧНУ, 2014. – С. 3–9. (0,65 д.а.)

39. Краус Н. М. Інституціональна проекція інноваційного хабу в рамках побудови конкурентоспроможної національної економіки / Н. М. Краус // Теоретичні та прикладні питання економіки. – 2015. – № 1 (30). – С. 259–270. (0,58 д.а.)

40. Краус Н. М. Інституціоналізація інноваційної економіки / Н. М. Краус // Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Серія: Економічні науки. – 2015. – № 1 (69). – Ч.1. – С. 9–15. (0,53 д.а.)

41. Краус Н. М. Парагенез інститутів розвитку та інституціональна компонента парадигми інноваційного зростання [Електронний ресурс] / Н. М. Краус // Ефективна економіка. – 2016. – № 1. – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=4734> – Назва з екрана. – Дата перегляду: 02.02.2016. (0,65 д.а.)

42. Краус Н. М. Вплив інноваційної глобалізації на інноваційну глокалізацію економіки України крізь призму інституціоналізму та колаборації [Електронний ресурс] / Н. М. Краус // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2016. – № 9. – Режим доступу: <http://www.global-national.in.ua> – Назва з екрана. – Дата перегляду: 17.03.2016. (0,65 д.а.)

43. Краус Н. М. Гносеологічні аспекти та антропологічний вимір інституціонального базису інноваційної економіки [Електронний ресурс] / Н. М. Краус // Економіка та суспільство. – 2016. – № 4. – Режим доступу: <http://economyandsociety.in.ua> – Назва з екрана. – Дата перегляду: 20.09.2016. (1,15 д.а.)

Публікації за матеріалами конференцій

44. Краус Н. М. Умови комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності в інноваційній економіці / Н. М. Краус, К. М. Краус // Moderní vymoženosti vědy – 2012 : materiály VIII Mezinárodní vědecko-praktická konference, 27 ledna – 05 února 2012 r. – Díl 8. Ekonomické vědy. – Praha : Publishing House “Education and Science” s. r. o. – S. 13–15. *Особистий внесок: проаналізовано світову практику комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності.* (0,1 д.а.)

45. Краус Н. М. Інноваційна діяльність як ефективна форма модернізації інноваційної економіки / Н. М. Краус // Тенденції управління фінансовими та інноваційними процесами в умовах ринкових перетворень : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 2 берез. 2012 р. – Вінниця : ВНТУ, 2012. – С. 32–34. (0,18 д.а.)

46. Краус Н. М. Екологічно-інноваційне мислення в умовах глобалізації

сучасного світу / Н. М. Краус // Проблеми трансформаційних економік в умовах глобалізації : матеріали IV Міжнар. наук.-практ. конф., м. Тернопіль, 23 берез. 2012 р. / ред. Мартинюк В. Ф. [та ін.]; Терноп. комерційний ін-т. – Тернопіль : Вид-во ТКІ, 2012. – С. 179–181. (0,12 д.а.)

47. Краус Н. М. Економіко-технологічні проблеми становлення інноваційної моделі розвитку економіки України / Н. М. Краус // Інноваційне забезпечення сталого розвитку України в контексті інтеграції до європейського співтовариства : зб. матеріалів Всеукр. наук.-практ. конф. молодих вчених, аспір. та студ., (м. Вінниця, 21 лют. 2014 р.). – Вінниця : ВНТУ, 2014. – С. 17–19. (0,15 д.а.)

48. Краус Н. Н. Институционализация инновационно-ориентированной экономики Украины в условиях глобализации / Н. М. Краус // Новые перспективы развития экономических наук: инновации и риски : сб. XXII Междунар. науч.-практ. конф., (1 февр. 2014 г.). – Москва : Аналитический центр “Экономика и финансы”, 2014. – Ч. 4. – С. 19–22. (0,2 д.а.)

49. Краус Н. М. Институціональні особливості та суперечності формування вітчизняної інноваційної системи в умовах глобалізації / Н. М. Краус // Институційний розвиток соціально-економічних систем: національна економіка у глобальному середовищі : зб. наук. пр. за матеріалами VI Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф., (м. Полтава, 22–23 квіт. 2014 р.). – Полтава : ПУЕТ, 2014. – С. 60–62. (0,1 д.а.)

50. Краус Н. М. Інноваційна маркетингова стратегія технопарку / Н. М. Краус, К. М. Краус // Věda a technologie: krok do budoucnosti – 2014 : materiály X Mezinárodní vědecko-praktická konference, 27 února – 05 března 2014 r. – Díl 9. Ekonomické vědy. – Praha : Publishing House “Education and Science” s. r. o. – S. 67–69. *Особистий внесок: розроблено комплекс заходів щодо реалізації інноваційного продукту/послуги технопарком в рамках субміксів маркетингу.* (0,1 д.а.)

51. Краус Н. М. Економічна парадигма інноваційного розвитку: біфуркаційний аспект / Н. М. Краус // Институціональні перетворення в суспільстві: світовий досвід і українська реальність : матеріали IX Міжнар. наук.-практ. конф., (м. Мелітополь, 19–21 верес. 2014 р.) / за заг. ред. А. А. Ткача, М. М. Радевої. – Мелітополь : МІДМУ “КПУ”, 2014. – С. 23–26. (0,24 д.а.)

52. Kraus N. Institutional vector of innovation entrepreneurship of national economy / N. Kraus // Сучасна економічна наука: теорія і практика : матеріали IV Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф., 13–14 листоп. 2014 р. – Полтава : ПолтНТУ, 2014. – С. 127–129. (0,2 д.а.)

53. Kraus N. M. Financial instruments of innovation development / N. M. Kraus // Соціально-економічні проблеми функціонування фінансових систем в умовах інтеграційних процесів : матеріали VII Симпозіуму, (Харків, 13 листоп. 2014 р.). – Харків : ХІФ УДУФМТ, 2014. – С. 189–190. (0,12 д.а.)

54. Краус Н. М. Інноваційні хаби як основа конкурентоспроможної економіки: закордонний вимір та уроки для України [Електронний ресурс] / Н. М. Краус // Конкурентоспроможність національної економіки : матеріали XV Міжнар. наук.-практ. конф., 26–27 берез. 2015 р. – Київ, 2015. – С. 195–200. – Режим доступу: http://www.econom.univ.kiev.ua/konf_KNE15/about.html. – Назва з екрана. – Дата перегляду: 02.10.2015. (0,22 д.а.)

55. Краус Н. М. Співробітництво між Україною та ЄС і його вплив на процес інституціоналізації інноваційної економіки [Електронний ресурс] / Н. М. Краус // Проблеми управління зовнішньоекономічною та митною діяльністю в умовах європейської інтеграції України : тези доп. II Міжнар. наук.-практ. симпозиуму, 24 квіт. 2015 р. – Львів : Вид-во Львів. політехніка, 2015. – С. 18. – Режим доступу: <http://science.lp.edu.ua/puzmd/puzmd-2015/tezi-podani-na-simpozium>. – Назва з екрана. – Дата перегляду: 02.10.2015. (0,1 д.а.)

56. Краус Н. М. Матрична структура інституціоналізації ринку інновацій в Україні / Н. М. Краус // Розвиток національної економіки: теорія і практика : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 3–4 квіт. 2015 р. – Івано-Франківськ ; Тернопіль : Крок, 2015. – Ч. 1. – С. 171–173. (0,21 д.а.)

57. Краус Н. М. Формування “інноваційного коридору” в процесі інституціоналізації інноваційної економіки в рамках моделі “9i” / Н. М. Краус // Інвестиційно-інноваційні засади розвитку національної економіки в ринкових умовах : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 24–25 квіт. 2015 р. / ред. кол.: Лендер М. А. (голов. ред.) [та ін.]. – Ужгород ; Мукачево : Карпатська вежа, 2015. – С. 49–50. (0,1 д.а.)

58. Краус Н. М. Інституціональний контекст структурно-функціональної моделі інноваційної економіки / Н. М. Краус // Інституційний розвиток соціально-економічних систем : національна економіка у глобальному середовищі : зб. наук. пр. за матеріалами VII Міжнар. наук.-практ. конф., 23–24 квіт. 2015 р. – Полтава : ПУЕТ, 2015. – С. 24–26. (0,1 д.а.)

59. Краус Н. М. Інституціональний устрій інноваційної економіки в умовах сучасної глобалізації / Н. М. Краус // Інституціональні перетворення в суспільстві: світовий досвід і українська реальність : матеріали доп. учасників X Міжнар. наук.-практ. конф., (м. Мелітополь, 11–13 верес. 2015 р.) – Мелітополь : Вид-во Мелітоп. ін-ту держ. та муніц. упр. Класичного приватного ун-ту, 2015. – С. 54–58. (0,24 д.а.)

60. Краус Н. М. Гносеологічні аспекти інституціонального виміру інноваційної економіки / Н. М. Краус // Теорія та практика реформування економічних систем: тези доп. II Міжнар. наук.-практ. форуму “New Economics”, 1–10 лист. 2015 р. – Краків; Київ : Вид-во “Центр учбової літератури”, 2015. – С. 16–17. (0,09 д.а.)

61. Краус Н. М. Стан ринку інновацій в Україні та його інституціональні контури [Електронний ресурс] / Н. М. Краус, К. М. Краус // Інноваційний розвиток і транскордонна безпека : економічні, екологічні, правові та соціогуманітарні аспекти : матеріали IV Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф., 21 груд. 2015 р. – Чернігів, 2015. – С. 283–287. – Режим доступу: http://stu.cn.ua/media/files/conference/Zbirnik_21.12.2015.pdf – Назва з екрана. – Дата перегляду: 22.12.2015. *Особистий внесок: запропоновано матричну структуру інституціоналізації ринку інновацій в Україні.* (0,27 д.а.)

62. Краус Н. М. Інституціональний лад інноваційних економік постіндустріальних країн в умовах сучасної глобалізації / Н. М. Краус // Modern Transformation of Economics and Management in the Era of Globalization : Proceedings International Scientific-Practical Conference, January 29, 2016. – Klaipeda : Baltija Publishing, 2016. – P. 7–11. (0,25 д.а.)

63. Краус Н. М. Інституціонально-еволюційні фрейми людського капіталу як

“генетичного коду” інноваційної економіки / Н. М. Краус // Інноваційні ідеї в економічній науці: пошуки вирішення сучасних проблем : матеріали наук.-практ. конф., 24–25 берез. 2016 р. – Київ : Знання України, 2016. – С. 27–30. (0,25 д.а.)

64. Краус Н. М. Інституціональні детермінанти та фактори становлення економіки інноваційного типу в умовах динамічних глобальних перетворень / Н. М. Краус // Інституційний розвиток соціально-економічних систем : національна економіка у глобальному середовищі : зб. наук. пр. за матеріалами VIII Міжнар. наук.-практ. Інтер.-конф., 27–28 квіт. 2016 р. – Полтава : ПУЕТ, 2016. – С. 19–23. (0,1 д.а.)

Публікації в інших виданнях

65. Історія економіки та економічної думки : навч. посіб. (модульний варіант) / Д. П. Богиня, Н. М. Краус, О. В. Манжура [та ін.]. – Хмельницький : ХНУ, 2010. – 428 с. (Гриф МОН України Лист № 1/11-3549 від 29.04.10 р.). *Особистий внесок: розроблено теми 2, 7; “Глосарій”*. (5,5 д.а.)

66. Kraus N. Dictionary of Economic terms / K. Kraus, N. Kraus. – Poltava : Skytek, 2013. – 84 p. *Особистий внесок: підготовлено економічні терміни з “А” до “L” та “Foreword”*. (2 д.а.)

67. Краус Н. М. Історія економіки та економічної думки: структурно-логічні схеми, таблиці, малюнки : навч. посіб. для студ. ВНЗ / Н. М. Краус ; ВНЗ Укоопспілки “Полтав. ун-т економіки і торгівлі”. – Київ : Центр учбової л-ри, 2014. – 504 с. (Гриф МОН України Лист № 1/11-12187 від 30.07.13 р.). (18,55 д.а.)

68. Краус Н. М. Українсько-російсько-англійський термінологічний словник з економічної теорії : слов. для студ. ВНЗ / Н. М. Краус, К. М. Краус ; ВНЗ Укоопспілки “Полтав. ун-т економіки і торгівлі”. – Київ : Центр учбової л-ри, 2015. – 326 с. (Гриф МОН України Лист № 1/11-15955 від 22.10.13 р.). *Особистий внесок: підготовлено економічні терміни-словосполучення з політичної економії, макроекономіки та передмову*. (10,16 д.а.)

АНОТАЦІЯ

Краус Н. М. Інституціоналізація інноваційної економіки: глобальні та національні тенденції. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.01 – економічна теорія та історія економічної думки. – Державна навчально-наукова установа “Академія фінансового управління”, Київ, 2017.

Дисертація присвячена розробці теоретико-методологічних засад становлення інноваційної економіки та її інституційних одиниць крізь призму теорії інституціоналізму. Розглянуто характерні особливості інституціонального устрою й інституційного ладу інноваційних економік та закономірності розвитку ключових інститутів у різних країнах світу. Розкрито гносеологічні аспекти й антропологічний вимір інституціонального базису інноваційної економіки і тенденції інституціонально-структурних перетворень. Виявлено інституціональні умови формування та траєкторію розвитку даної економіки в глобалізованому світі.

Проаналізовано інституціональне забезпечення інноваційної діяльності в

Україні відповідно до різних рівнів економічної агрегації. Запропоновано умовну модель еволюційно-біфуркаційного просторово-часового становлення “нових” інститутів інноваційного розвитку. За допомогою фрактально-фасеточного моделювання визначено інституціональну проекцію кластеризації економіки України на базі інноваційних хабів, вказано параметри порядку їх функціонування в умовах інституціонально-структурних змін. Охарактеризовано потенційні можливості інноваційної глокалізації національної економіки за рахунок інституціоналізації електронної інноваційної бізнес-платформи України. Здійснено процесно-просторове моделювання інституціонального забезпечення інноватизації економіки України шляхом застосування програмних стандартів IDEF. Обґрунтовано рекомендації щодо пришвидшення інноватизації економіки України за допомогою дії регуляторів “інноваційного ліфту”.

Ключові слова: інституціоналізація інноваційної економіки, інститут інноваційного розвитку, інноваційна інфраструктура, інноватор, інновація, інституційний лад інноваційної економіки, інноваційна глокалізація, інноваційна глобалізація, інноватизація, інноваційний хаб.

АННОТАЦІЯ

Краус Н. Н. Институционализация инновационной экономики: глобальные и национальные тенденции. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени доктора экономических наук по специальности 08.00.01 – экономическая теория и история экономической мысли. – Государственное учебно-научное учреждение “Академия финансового управления”, Киев, 2017.

Диссертация посвящена разработке теоретико-методологических основ становления инновационной экономики и ее институциональных единиц сквозь призму теории институционализма. Рассмотрены характерные особенности институционального устройства и институционального строя инновационных экономик и закономерности развития ключевых институтов в различных странах мира. Раскрыты гносеологические аспекты и антропологическое измерение институционального базиса инновационной экономики и тенденции институционально-структурных преобразований. Выявлены институциональные условия формирования и траектория развития данной экономики в глобальном мире.

Проанализировано институциональное обеспечение инновационной деятельности в Украине в соответствии с разными уровнями экономической агрегации. Предложено условную модель эволюционно-бифуркационного пространственно-временного становления “новых” институтов инновационного развития. С помощью фрактально-фасеточного моделирования определено институциональную проекцию кластеризации экономики Украины на базе инновационных хабов, указано параметры порядка их функционирования в условиях институционально-структурных изменений. Охарактеризовано потенциальные возможности инновационной глокализации национальной экономики за счет институционализации электронной инновационной бизнес-платформы Украины. Осуществлено процессно-пространственное моделирование

институционального обеспечения инноватизации экономики Украины путем применения программных стандартов IDEF. Обосновано рекомендации по ускорению инноватизации экономики Украины с помощью действия регуляторов “инновационного лифта”.

Ключевые слова: институционализация инновационной экономики, институт инновационного развития, инновационная инфраструктура, инноватор, инновация, институциональный строй инновационной экономики, инновационная глокализация, инновационная глобализация, инноватизация, инновационный хаб.

ANNOTATION

Kraus N. M. Institutionalization innovative economy: global and national trends. – Manuscript.

The thesis for a Doctoral degree in Economic Science by specialty 08.00.01 – Economic Theory and History of Economic Thought. – State Educational and Scientific Institution “Academy of Financial Management”, Kyiv, 2017.

The dissertation is devoted to the development of theoretical and methodological foundations of establishing of innovative economy and its institutional units through the prism of the theory of institutionalism, which forms an idea of the epistemological features and understanding of the anthropological dimension of institutional basis of innovative economy based on the reflection of objective reality through informal institutions and the evolution of basic institutions.

Conditional model of evolutionary and bifurcational spatiotemporal formation of a “new” institutions of innovative development is offered by modification of formal and informal institutions, changes in the institutional, scientific, technical, technological and socio-economic structures and “attenuation old” institutions of development as a result of inconsistencies to new economic order, lack of demand or their modernization, adaptation and habitualization by identifying optimal innovative conditions for forms of synthesis of order and chaos, which allowed to verify presence of duoinstitutionalization of innovative economy in Ukraine. It is substantiated that during the institutionalization of innovative economy technological upgrading of production, forming new markets of products, completing becoming of “new” institutions of innovative development and new norms, rules and traditions of the economy are taking place. Basic factors of innovative economy including: institutional-economic, institutional-political, legal, institutional-social, institutional-psychological, cultural, general-institutional have been discovered.

Characteristic features of the institutional order of innovative economies and their key institutions in different countries in the world have been considered. The results of the research confirmed that four models of innovative economy, namely the American (based on the institution of venture capital); the European (emphasis of which is placed on banking capital); the Japanese (which is based on corporative innovative activity); the Chinese (rigid centralization, a large share of public funding) were formed in the world. The comparative analysis of innovative activity and its institutions in 40 countries of the world allowed to say that innovations in OECD countries are the product of the production, distribution and application of knowledge and, in the modern sense emerged as an economic phenomenon of a post-industrial society. It is confirmed that leaders in the field of innovations are the United States, countries of South and West Europe and Japan,

where there is a high level of innovative activity, developed network interaction of innovative activity is argued. It is confirmed by the research that Ukraine is located on the industrial stage of development of which, in the economy innovations not affiliated with the research process are dominated.

Guided by the concept of Human centrism, it is substantiated author's vision of establishing of innovative economy through the prism of institutional and evolutionary frames of the Institute of human capital that shapes the spiral form: "human capital – education – intellectual work – intellectual capital – intellectual activity – innovative culture – intellectual / innovative potential – intellectual / innovative production – intellectual / innovative product – innovative capital – an innovative economy – ...".

By using fractal-facet modelling the institutional projection of clustering Ukraine's economy on the basis on the innovative hubs is defined parameters of order of their functioning in terms of institutional and structural changes in the establishing of economic conosis of innovative type on the basis on coherent interactions and synergistic effects of the "new" institutions of innovative development are indicated. It is concluded that the government of Ukraine should focus its attention on establishing, within the framework of the European strategy "Europe 2020", "smart specialization" of innovative activity within the powerful features of regions and more clearly decide with accelerating development of innovative breakthrough business directions (optical electronics, genetic engineering, biotechnology, development of new technologies in the rocket and space industry, aviation and shipbuilding).

The potential of the innovative glocalization of the national economy are characterized through the institutionalization of electronic innovative business platform of Ukraine with available information funds of on-line market of innovations on it. Process-spatial modeling of institutional support of innovatization of Ukraine's economy is carried out by using software standards IDEF in the context of structural-functional model "11i" (individual – intelligence – idea – innovator – information – Internet – institutions – institutes – infrastructure – investments – innovations).

The recommendations for increasing innovative activity of Ukraine's economy and dominants of its development in the conditions of modernization of priorities of reform are substantiated by forming adaptively flexible "innovative elevator", which consists of organizational and technological, financial and economic, political and legal, institutional regulators aimed at: the formation of sectoral innovative hubs, virtual innovative business structures, technological platforms for operation of technology parks for active participation of coworking centers; improving the quality of institution of human capital by implementing the "road map" of training individuals to progressive evolutionary innovative activity; improving the legislative framework in the part of establishing fair and motivative "rules of the game" and institutional "framework" for all economic agents.

Key words: institutionalization of innovative economy, institute of innovative development, innovative infrastructure, innovator, innovation, institutional system of innovative economy, innovative glocalization, innovative globalization, innovatization, innovative hub.

Підписано до друку 07.03.2017 р. Формат 60x90¹/16. Папір офс.
Друк офс. Автор. арк. 1,9. Тираж 150 екз. Замовл. № 21.

Видавництво та друк - Інформаційно-видавничий центр УБЕНТЗ Товариства «Знання» України.
03680, м. Київ, вул. Велика Васильківська (Червоноармійська), 57/3, к. 314.

Тел. 287-41-45, 287-30-97. E-mail: znannya-real@ukr.net

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до державного реєстру видавців,
виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції

ДК №217 від 11.10.2000 р.